

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՅԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵՆ

Ի Օ Լ Ե Ր

Վճռիլ մէկ արարածով

ԵՐԿՐՈՐԻ ՏՊԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեփոխած

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս
Տպարան «Զմօրան»

1907

291.99

Թ-38

NOV 2016

Հայաստանի ԽՍՀՄ Մշակույթի ն. Վ. Կոմիտեի

Հարգանքով ՅԵՐՈՒԹՐԻՆ ԹՈՒՐԱՆԵԱՆ *by*

891.99
Խ-88

14/20 1907
ԲԻԲ

Թ Օ Լ Ե Ր

Վորսի 454 արարածով

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐՈՒԹՐԻՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Ա ՄԱՍԵՆԿԱՆ
Երևան
Публичная Библиотека

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
19 1 27
VII

Թ Ի Յ Լ Ի Ս
Տպարան «Զորա»
1907

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Մ. Ա. ՄԱՍԵՆԿԱՆ
ՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՄԵՏ ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԴՍԵ ԵՐՅՈՒՄԵՐԵՐ
ՀՍՍՐ-Արմ ՍՐ
Մ. Ա. ՄԱՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

19 APR 2013

31958

Առաջին անգամ

1893 թ. մարտի 30-ին, կիրակի

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱԶՆԻԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ

Խ Օ Լ Ե Ր

Վօղրըիլ մէկ արարւածով
Հեղ. Յարութիւն Թումանեանի

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Ղազար Ղահրամանեան, երիտասարդ պ. Յարութիւնեան			
Նազլու, սրա մայրը.	.	.	տ. Փառանձէմ
Ստեփան, սրանց ծառան	.	պ. Գ. Տէր-Դաւթեան	
Բժիշկ	.	.	պ. Պ. Սարգսեան

Ներկայացման իրաւունքը վերապահւած է հեղինակին:

36578-62

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՂԱԶԱՐ ՂԱՀՐԱՄԱՆԵԱՆ, հարուստ երիտասարդ,
ՆԱԶԼՈՒ, սրա պառաւ մայրը,
ՍՏԵՓԱՆ, ծառան,
ԲԺԻՇԿ:

Եւրոպական ձեով սարքած սենեակ: Սեղանի վրա դրած են ամփոփակներ եւ դեղերի սրակներ. երկու հատ սրկիչ (пязь-веризаторъ) եւ մարմնի ջերմաչափ. պատի վրա կախած է մի ջերմաչափ. անկիւնում մի վաննա, հսկ հանդիսակամների դիմաց մի պահարան:

Երեսոյթ I

ՂԱԶԱՐ (լրագիրը ձեռքին)

Ա՛խ, Աստուած, Բագում էս ինչքան մարդ է կոտորում. (կարդալով) «Բազատանի նահանգապետը հազորդում է, որ Զուրայում խօլերով հիւանդացել են 340, առողջացել են 94, մեռել են 246, շրջանում մնացել են 1863»: Էլ ո՞վ մնաց սաղ... (կարդալով) «Ստաւրապօլի նահանգապետը հազորդում է, որ նահանգում հիւանդացել են 860, մեռել են 631, մնում է 129»... (շարտելով լրագիրը) Բաւակա՛ն է. քանի կարդում եմ, էնքան զարհուրում եմ... խօլեր խօսքը լսելուն պէս՝ իսկոյն մարմինս սրսռում է... Է՛յ, Ստեփան: (Մտնում է Ստեփանը):

Երեսոյթ II

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ

Համմէ, աղա:

ՂԱԶԱՐ

Դռները պինդ կողպիր ու ոչ ոքի չը թողնես
դայ էստեղ. ոչ ոքի, հասկանում ես, ոչ ոքի...
Թէ չէ անիծւածները միկրօբներ կը բերեն...

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, ասում ես— Ի՞նչ կը բերեն:

ՂԱԶԱՐ

Խլացել ես, ի՞նչ է— միկրօբներ. հասկանում
ես, միկրօբներ...

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, գլուխս մեռնի՛ր, թէ մի բան լինեմ
հասկանում...

ՂԱԶԱՐ

Տօ, յիմար, միկրօբ, բացի՛ւ...

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, լեզզէւանք է, թէ փռանցուզէւանք...

ՂԱԶԱՐ

Էդ քո բանը չէ. քեզ ասում են դռները փա-
կիր և ոչ ոքի չը թողնես, ուրիշ ոչինչ... Իէ գնա՛,
ի՞նչ ես ուխդ բաց արել ու երեսիս նայում...

ՍՏԵՓԱՆ (առանձին)

Քանի գնում է, գժուում է աղէս... (գնում է)՝

Երեսյթ III

ՂԱԶԱՐ (մենակ)

Մի քիչ կարբօլիա շաղ տամ, թէ չէ վատ

տարի է... (Բաց է անում մի սրւակ եւ սկսում
է սրսկել կարբօլեան թթու) Էս ի՞նչ յիմար պուլ-
ւերիզատօր է. կարծես, երեխայի խաղալիկ լի-
նի... Է՛յ, Ստեփան:

Երեսյթ IV

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ

Համմէ, աղա... (առանձին) Էլի կամ աղն է
պակաս, կամ մաղը:

ՂԱԶԱՐ

Դռները փակեցի՛ր:

ՍՏԵՓԱՆ

Հրամայել ես, փակեցի:

ՂԱԶԱՐ

Էս պուլւերիզատօրը շատ պատիկ է. դրա
չինօղի չարուչը կտարւի՛ր, իսկի բանի պէտք չէ:

ՍՏԵՓԱՆ

Ինչը՞, աղա:

ՂԱԶԱՐ (ցոյց տալով սրսկիչը)

Չահուումարը, ի՞նչը— էս, էս, էս եմ ասում,
այ...

ՍՏԵՓԱՆ

Հա՛, էդ գիտեմ... զուռնան...

ՂԱԶԱՐ

Ղաւալօվի դուքանի մօտ մի ժեշտի ուստա կայ, ճանաչում ես:

ՍՏԵՓԱՆ

Հրամմել ես, ճանանչում եմ. էն, որ մի փա- նար առար բաղչի համար:

ՂԱԶԱՐ

Հա, հէնց էդ է, ինքն էլ մի բարակ-բարակ, լլար-լլար աղայ է:

ՍՏԵՓԱՆ

Հրամմել ես, ճանանչում եմ... ինքն էլ, որ էսէնց սխտոր է թակում... (ման է գայիս կա- ղալով):

ՂԱԶԱՐ

Հա, մի շուտ վաղիր նրա մօտ ու մի հատ մեծ պուրերիգատոր եմ զակազ տւել, առ բեր: (Տալով սրակիչը) Այ, սրանից եմ զակազ տւել. էս էլ հետդ տար ու ցոյց տուր: Ասել եմ էն- պէս շինի, որ ամեն մի կողքը մի արշին լինի, որ կարբօլկան շատրւանի պէս չպրտի... հասկա- նում ես...

ՍՏԵՓԱՆ

Հասկանում եմ, ոնց չէ... որ շատրւանի պէս չպրտի...

ՂԱԶԱՐ

Դէ գնա՛ բայց կը չափես, անպատճառ մի արշին լինի:

ՍՏԵՓԱՆ

Բա՛շուստա, աղա՛, կը չափեմ (ըուրս է գնում):

Երեսայթ V

ՂԱԶԱՐ (մենակ)

Էս անիծւած ճանճերը շատ վտանգաւոր են. (մի ամփոփակի տակից հանում է ծխախոտ եւ սկսում է ծխել) կարող են միկրօքներ բերել ի- րանց թւերի ու սոների վրա .. (Թաշինակով սկսում է քշել ծանձնրին) քշ՛շ . քշ՛շ... տես, իսկի վախենում են. .քշ՛շ... դէպի լուսամուտ, ա՛յ անպիտանե՛ր... քշ՛շ . ՏՕ. ձեզ հետ չեմ... քշ՛շ... (յանկարծ մի ցնցում գործելով՝ զարհուրած յետ է թռչում) օ՛յ, օ՛յ... մէկը նստեց քիթս... Նիմա, ո՞վ գիտէ, թէ ինչ կըլինեմ. . (ըիտելով իրան հա- յելու մէջ) տեսեմ, քիթս խօ չը կծկեց... Չէ, փառք Աստուծոյ, դեռ ոչինչ չը կայ. քիթս սալա- մաթ է: Մի քիչ Բօտկինի կապլի խմեմ, թէ չէ վատ տարի է, հարկաւոր է ստամոքսը միշտ կա- պած պահել .. (աժում է մի սրակից կաթիլներ եւ խմում): Ամեն տես ո՞վ զգուշութիւն ես գործ դնեմ ու ճանճերի ձեռքին գերի մնամ, ախր Աստ- ւած վերկ'առնի... Ը՛հ, էս բոպէիս սրանց օխ- տիցը կը գամ... (ըարկացած խփելով զլխարկը պատերին, առաստաղին, յատակին) Քշ՛շ...

բշշ, աւանակներ. բշշ, խոզի ճուտեր. բշշ,
մլթօնի զաւակներ. բշշ, լպտածներ, նզովեա-
րներ, անամօթներ... ՏՕ, դուք նամուս չունէք,
ուզում էք ինձ սող-սող սպանել. ախր ես մեղք
չեմ... Ասում եմ, բշշ... (յանկարծ սայթաքում է)
եւ՝ գլուխը դիպցնելով դրան, վայր է ընկնում)
է՛յ, օգնեցէք, Ստեփան... Ստեփան...

(Մտնում է նազուն սարսափած)

Երևոյթ VI

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՆԱԶԼՈՒ

ՆԱԶԼՈՒ

Ի՞նչ է, ի՞նչ է... Ղազար ջան .. ի՞նչ է պա-
տահել...

ՂԱԶԱՐ (վեր կենալով)

Ո՛ւՖ, ճակատս... անիծւած ճանճերին քշում
էի, յանկարծ ոտս սլքւեց... ո՛ւՖ ճակատս...

ՆԱԶԼՈՒ

Բան չը կայ, որդի, բան չը կայ:

ՂԱԶԱՐ (դիտելով հայելու մէջ)

Մայրիկ, վախենում եմ, որ խօլեր ընկնեմ...

ՆԱԶԼՈՒ (խաչակնքելով առան-
ծին)

է՛յ, սուրբ Աստուածածին, Դու ողորմես.
(ըարձր) որդի, մատաղ կտրի՛, մատաղ... աղօթք
արն, Ղազար ջան,

ՂԱԶԱՐ

Չահլէս պիտի տանես քո մատաղով. բանի՞
ասես, բաւական չէ:

ՆԱԶԼՈՒ

Այ տղայ, գժւել էս. ուզում ես, որ Աստուած
մեզ վրա բարկանայ:

ՂԱԶԱՐ

Աստուած էն ժամանակ կը բարկանայ, երբ
ես ձեռքերս ծալեմ ու առանց նախազգուշութիւն-
ների նստեմ... Նա մեզ աւել է խելք ու բանա-
կանութիւն, որ մենք ինքներս պաշտպանեմք:

ՆԱԶԼՈՒ

Էդպէս բաներ մի ասա, չորդի, մահացու
մեղք է... Մարդուս ճակատին ինչ դրւած է, էն
էլ պիտի կատարի. դու հազար ասն: Որդի,
խելքդ գլուխդ հաւաքիր. մատաղ կտրի՛, աղօթք
արն, թէ չէ՛՝ դու էլ ես մեղք, ես էլ:

ՂԱԶԱՐ

Դէ, գլխիս դայլի աւետարան մի կարդար...
Հէնց ամեն տեղ պառուները էդպէս են ասում,
որ խօլերը բանի գնում, էնքան տարածուում է:
Գնն, գնն, գործիդ ու խրատները քեզ համար
պահիր:

ՆԱԶԼՈՒ

Դու ես գիտում, Ղազար, յետոյ ինքդ կը
փոշմանես: (Դուրս է գնում):

Երեսոյթ VII

ՂԱԶԱՐ (մենակ)

Ատու՛մ եմ, մի քիչ էլ կարբօլկա փչեմ, թէ
չէ վատ տարի է... (սկսում է սրսկել): Սա էլ
դառաւ պուլբերիզատօր էլի... Կարծես տիկին-
ների դուխի փչելու լինի... Ա՛յ, սրա շինողի
վիզը կատու ծամի...

(Իտանում է Ստեփաննը մի մեծ սրսկիչ ձեռքին):

Երեսոյթ VIII

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, բերեցի. ամա մէկ կողքը մի արշինից
պակաս է, չափեցի...

ՂԱԶԱՐ

Հեռա՛ւ, հեռա՛ւ... մի մօտենար. թող կարբօլկա
փչեմ, յետոյ, թէ չէ միկրօբներ կը լինես բերած
(մօտենում է Ստեփանին կ'արբօլկա սրսկելով):

ՍՏԵՓԱՆ (յետ-յետ փախչելով)

Աղա՛, Աստուած վկայ է, որ ոչինչ չեմ բերել
էս զուռնից սաւահի:

ՂԱԶԱՐ (սրսկելով)

Կանգնի՛ր, յիմար. դու միկրօբին չես տեսնի՛ր...

ՍՏԵՓԱՆ (յետ-յետ փախչելով)

Աղա՛, խի՛ չեմ տեսնի, քօռ խօ չեմ, փառք
Աստուծու... (ծածկելով քիթը) փճւֆ, փճւֆ էս
ի՛նչ շնահոտ է գալիս, փճւֆ...

ՂԱԶԱՐ (սրսկելով)

Ի՞նչ ես դէս ու դէն փախչում, յիմար. կանգ-
նիր... էդ պուլբերիզատօրն էլ բարձր պահիր,
որ դրա վրա էլ փչեմ:

ՍՏԵՓԱՆ (ստանձինն եւ քարծ-
րացնելով սրսկիչը)

Ովվէ՛, զահլա տարա՛ւ... (քարծր) Ըհա՛... աղա՛,
քեզ մատաղ, բօլա՛. ախր ի՞նչ կայ, որ է... ախր
էդքան խի՛ ես վախում:

ՂԱԶԱՐ (սրսկելով)

էդ քո խելքի բան չէ, կանգնիր, բարձր
պահիր... էդպէս. սաքերդ էլ բարձր պահիր, որ
նրանց տակ էլ փչեմ:

ՍՏԵՓԱՆ (քարծրացնելով ոտը)

Աղա՛, ուզում ես, երկու սոս էլ դնեմ ուսերիս...
(քարծրացնում է միւս ոտը):

ՂԱԶԱՐ (սրսկելով)

Հանաքի ժամանակ չէ, սոսերդ բարձր պահիր...

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, վալլահ, բօլա, բիլահ, բօլա...

ՂԱԶԱՐ (կարբօլ. թիթու ածելով)

Դէ հիմա, Ստեփանն, էդ թազա պուլբերի-
զատօրովը դու էլ ինձ վրա փչիր, թէ չէ վատ
տարի է...

ՍՏԵՓԱՆ (ստանձինն)

Աստուած գիտենայ, դրուստ աչքումը պիտի

փչեմ... (ըստ ճշմարտության) Ազատ, թագա զուռնան շնորհա-
ւոր լինի, բարով մաշեա... (սկսում է սրկել):

ՂԱԶԱՐ (շուռ գալով այս ու
այն կողմ)

Կամաց... կամաց... օհօ, հօ, հօ... շորերս բո-
լորովին թրջեցիր... բաւական է... կամաց... բա-
ւական է... տօ, բեզ չեմ ասում, բաւական է...

ՍՏԵՓԱՆ (թողնելով սրկելը)

Ազատ, աչքս չը դիպչի, ի՞նչ չպրտում է... Թա-
մամ շատրւան է էլի. ամա ափսոս, որ մի կողքը
արշինից պակաս է:

(Ծագլուն հեռից երեսում է)

ՂԱԶԱՐ

Վնաս չունի, շատ լաւն է:

Երեսույթ IX

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՆԱԶԱՐ

ՆԱԶԱՐ

Որդի էլի դարդակ բաների հետ ես. մատաղ
կտրի, մատաղ, թէ չէ էդպէս բաներով չես կա-
րող Սաստու ուղարկած պատիժը հեռացնել...
Աղօթք արան, բալան, աղօթք:

ՂԱԶԱՐ (առանձին)

Ըհը, էլի սկսեց իրա ճիւղնուրը. (ըստ ճշմարտության) տօ,
բանի ասես, բաւական չէ:

ՍՏԵՓԱՆ (Ծագլուն)

Աղջիկ պարան, էնքան «մատաղ-մատաղ» ասե-
ցիր, որ սիրտս մատաղի խաշլամա է ուղում...
էն Սաստու, բերանս ջրակալեց:

ՆԱԶԱՐ

Ղազար ջան, Սաստու կը բարկանայ, մեռ-
նեմ նրա զօրութեանը...

ՂԱԶԱՐ (առնելով մեծ սրկիչը)

Մայրիկ, բեր քեզ վրա էլ փչեմ... կաց,
քեզ վրա էլ փչեմ...

ՆԱԶԱՐ (փախչելով)

Ես չեմ ուղում, ես չեմ ուղում... (դուրս է
գնում):

Երեսույթ X

ՍՏԵՓԱՆ ԵՒ ՂԱԶԱՐ

ՂԱԶԱՐ

Ստեփան, էս օթախը մի լաւ մաքրիր. մու-
ղայթ կաց, որ էս շուշէքը, պուղիրօկները չը կոտ-
րես... հասկանում ես, թէ չէ՛ աչքերդ կը հանեմ: Էս
սկամիքն էլ կարգի բեր, բոլոր ճանճերին էլ դուրս
քշի, թէ չէ՛ երկիւղալի տարի է: Էս կալպակներին
ձեռք չը տաս... Ինչի որ ձեռք տալու լինես,
ձեռքերդ կարբօկով կը լանաս առաջ. էս պուլ-
ւերիգատորները մուղայթ կաց, որ չը կոտրես: Ծնւտ,
ինչ որ ասացի՝ բոլորը կատարիր, ես էլ էս սա-
հաթիս գալիս եմ... չնւտ, էս սահաթիս գալիս
եմ... (դուրս է գնում):

Երևույթ XI

ՄՏԵՓՈՆ (շարած)

Ձեր մեղքին տէր դառնամ, թէ մի բան հասկացայ... Էներան վրա վրա տւեց, բէյնս իսկի զադ չը մտաւ: Խոստովանք լինի, էս մեր աղէն ինչ սարսաղ մարդ է եղել: Խօլերից էներան վախում է, որ քիչ է մնում, մկան ծակը հազար թումանով առնի ու մէջը մանի... Տեսէք, ինչ ծրար-պրարի, բաներ է դարսել ստօլի վրա: Աստուած սիրէք, մինը չը լինի, ասի՝ ախր խօլերը ինչ զադ է, որ էղբան դողդողում ես: Իրա խելըը շատ գլխին է, ինձ էլ խրատներ է տալիս — մրգեղէն չ'ուտես, շուտ շուտ շորերդ փոխիր, ձեռքերդ քացախով լւացիր, զուռնան փչիր... Տօ, զուռնա փչելով խօլեր կը փախչի՞. բերանիս լազաթը կտրեմ, թէ խօլեր կսոյն .. Ձեր արեը վկայ, մինչև էսօր ինչոր աղէս խրատներ է տւել, ես դիփ հակառակն եմ արել: Նա գիշերցերիկ դողդողում է, մուրայթ է կենում. փահ բիզ է պահում, էսպէս դեղեր է բանեցնում, իսկ ես՝ ոչ հիմա տեսէք — ինչս է պակասել. տեսէք — ում վիզն է հաստ, իմը թէ նրանը.. (առնելով մի ամփոփակ) Արան մտիկ արէք.. բաներ է դարսել: (ձեռքը շարժելով դէպի աջ ու ձախ) փահ, փահ, փահ, փահ... Հը՛, ասես՝ դերուշի փափախ լինի... (ամփոփակը դնում է գլխին ու թըրչկոտելով սկսում է հայելու առաջ երգել):

36578-62

«Սարի աղջիկ, մարալօ, մարալօ,
Տնը ինձ պաչիկ, մարալօ, մարալօ.
Հէյ դալալա, հէյ դալալա, դալալա,
Սարի աղջիկ, մարալօ, մարալօ»...
(Երգելու ժամանակ վրա է հասնում Ղազարը)

Երևույթ XII

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՄՏԵՓՈՆ

ՂԱԶԱՐ

Տօ, փո՛ւչ կենդանի, էդ ի՞նչ դալաթներ ես անում: Գեղ ասել եմ — օթախը կարգի բեր, դու մադրաբաղութիւններ ես անում...

ՄՏԵՓՈՆ (շշկլած դնելով ամփոփակն իր տեղը)

Այո՛ւ, բեզ մատաղ, էլ չեմ անիլ...

ՂԱԶԱՐ

Գորի՛ր դուրս, անիծւած. էլ աչքումս չ'երևան...

ՄՏԵՓՈՆ

Այո՛ւ, չիմացայ, կը բաշխես... (դուրս է գնում):

Երևույթ XIII

ՂԱԶԱՐ (մենակ)

Ձի՛ էլ ամաչում, անզգամ. էստեղ սրախ դանակ խփես, մի կաթիլ արիւն չի դուրս գալ, իսկ սա ի՞նչ բաներ է անում... Օ՛յ, ծ՛յ, գլուխս պառտւում է, ջանս էլ մի քիչ թուլացաւ. վախենում եմ, խօլեր լինի... (դիտելով ձեռքը) տեսնեմ խօ կոչ

չի գալիս... Չէ, փառք Աստծու, դեռ ոչինչ չը կայ. բայց վախենում եմ, որ յանկարծ սիրտս խառնի: Վա՛յ, փո՛րս, փո՛րս, անձ, Աստուծ, փո՛րս... (Սղմելով փորը). չէ, բանս բուրդ է: (Դիտելով հայելու մէջ). ճակատս էլ կապտել է, ես ինձ վատ եմ զգում. ինչպէս երևում է, փորս մրօել է... Ստեփանն, Պտեփանն... (Ստեփանը նրեւում է դռան մօտ) մի տաք շոր բեր, մի շալ բեր կամ մի բալիչ... շո՛ւտ... (Ստեփանը իսկոյն ընթրում է մի քարծ): Մի կապելու բան էլ բեր, շո՛ւտ... (Ստեփանը գնում է): Նշանները վատ են երևում, բանս շոր է: Ա՛խ, Աստուծ, Դու վերջս բարի անեա: Ստեփանն, ոտդ կտարւի՛, շո՛ւտ... (Ստեփանը ընթրում մի թոկ):

Երեւոյթ XIV

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՄՏԵՓԱՆ

ՂԱԶԱՐ (քարծը դնելով փորին)

Ստեփանն, շուտով կապիր... վա՛յ, փորս զրզռում է:

ՄՏԵՓԱՆ (քարծը կապելով թոկով)

Ախր, աղա ջան խի՛ ես էդպէս անում է. ինչ կայ, փառք Աստծու, որ էդպէս վախում ես: Աղա, ես որքո տեղն ըլեմ, մին երկու ստաքան իրար վրա կը գցեմ ու էն վախան էլ ոչ փորս կը զրզռայ, ոչ էլ բան կը լինի... Հլա ջեռ, քէփս էլ կը լաւանայ: Աղա, պի՛նդ կապեմ... Ը՛հը էսպէս լաւէ:

ՂԱԶԱՐ

Ա՛խ, ճանճեր, Աստուած ձեր դատաստանն անի՛, դիփ դո՛ւր էք մեղաւոր: Ստեփանն, տես խօ կո՛ւչ չեմ գալիս:

ՄՏԵՓԱՆ

Ո՛չ, աղա, հլա ջեռ տաքդել ես: Վախել մի, բան չը կայ, իմ արևը, բան չը կայ: Աղա, դու ինձ լսի ու մին-երկու ստաքան հո՛ւպ տուր:

ՂԱԶԱՐ (գննելով ձեռքերը)

Չէ, կո՛ւչ եմ գալիս, ձեռքերս ուզում են կապել: Ստեփանն, ես կարելի է մեռնեմ. շուտ վազիր ու բժշկին կանչիր. եթէ զբաղւած լինի, ասան, որ վիզիտին յիտուն մանէթ եմ տալիս, թո՛ղ շուտով գայ: Ստեփանն, շո՛ւտ... բժի՛շկ... մայրիկ...

(Ստեփանն շտապով դուրս է գնում. մտնում է Նազլուն)

Երեւոյթ XV

ՂԱԶԱՐ ԵՒ ՆԱԶԼՈՒ

ՆԱԶԼՈՒ (զարհուրած)

Վո՛ւյ, բոռանամ... Դազար ջանն, ինչ է պատահել .. ինչ է, չարդ տանեմ...

ՂԱԶԱՐ

Մայրիկ, մեռնում եմ, խօլեր եմ ընկել... փորս զրզռում է, ձեռքերս ուզում են կապտել, վա՛յ...

ՆԱԶԱՌՈՒ (մերսելով)

Որդի, ոչինչ չը կայ, մի վախենար. բալն,
Ղազար, ոչինչ չը կայ, փառք Աստծու, երեսիդ
առնողը պարզ է, ինքդ էլ առողջ: Խօլեր ըն-
կած մարդ շատ եմ տեսել— էդպէս չի լինում,
որդի, մի վախենար...

ՂԱԶԱՐ (փորքը ինչ սիրտ առած)

Բաս անց է լինում:

ՆԱԶԱՌՈՒ

Ո՞նց պիտի լինի. խօլեր ընկածը էն սահա-
թին կը լուծի, սիրտը կը խառնի, կը թուլանայ,
ջանը կը կապտի, կուչ կը դայ...

ՂԱԶԱՐ

Բաս ես չեմ կապտել, կո՞ւչ չեմ եկել... մի
լաւ մտիկ արա՛:

ՆԱԶԱՌՈՒ

Չէ՛, չէ՛, ամենեւին: Աստուած վկայ է, որ
ոչինչ չը կայ:

ՂԱԶԱՐ (դիտելով իրան հա-
յելու մէջ)

Ճշմարիտ... Բաս փորս ինչո՞ւ էր էնպէս ա-
նում:

ՆԱԶԱՌՈՒ

Ո՞վ գիտէ, որդի, կարելի է մրտել ես. ա-
մեն մի փորացաւ խօ խօլեր չի՞, որ էդքան վա-
խենում ես:

ՂԱԶԱՐ (դիտելով իրան)

Չէ՛, փառք Աստծու, դեռ բան չը կայ:

ՆԱԶԱՌՈՒ

Հալբաթ, որ բան չը կայ: Որդի, մատաղ կարի,
մատա՛ղ:

ՂԱԶԱՐ

Մատաղը բժիշկն է, բժիշկը, հասկանում ես:
ՆԱԶԱՌՈՒ

Հողեմ բժիշկները դուրսը: Նրանք չէին, որ
էնքան մարդ սող-սաղ սպանեցին. մարդ նրանց
կը հաւատո՞յ:

ՂԱԶԱՐ

Բաս նրանց չը հաւատամ, բեզ պէսներին հա-
ւատո՞մ:

ՆԱԶԱՌՈՒ

Բաս էնքան որ ասում են, սուտ է էլի՞:

ՂԱԶԱՐ

Նրանք մարդ վրկող են, ոչ թէ մարդ սպա-
նող:

(Նախասենակում լսում է ըժշկի ձայնը. «ա՛յ
տղայ, այս ի՞նչ է թափած գետնի վրա, խօ
սիրտը չի՞ խառնել»: Ստեփանի ձայնը. «ոչ,
դ՞իտուր ջան, ջուր է թափած, ջուր»):

Երևոյթ XVI

ՂԱԶԱՐ, ՆԱԶԱՌՈՒ ԵՒ ԲԺԻՇԿ

ԲԺԻՇԿ (հեռից)

Բարև ձեզ... ո՞վ է հիւանդը:

ՂԱԶԱՐ (մօտենալով)

Աստծու բարին. ես եմ, ես... Պարոն բժիշկ,
ինձ թուում է... Ը՛, այսինքն, կարծեմ, խօլեր եմ
ընկել, բայց մայրս հաւատացնում է, որ ոչինչ չը
կայ:

ԲԺԻՇԿ (առանձին)

Ծիծաղաշարժ հիւանդ է... (ըստ ձր) Պարոն,
ինդրեմ, ասացէ՛ք... այդ բարձը... ճշմարիտ, ու
չինչ չեմ հասկանում...

ՂԱԶԱՐ

Ամօթ չը լինի ասելը, փորս մի տեսակ էր ա-
նում, պարոն բժիշկ. վախեցայ, որ յանկարծ,
Աստուած մի արասցէ, մի անբախտութիւն պատա-
հի... և որովհետեւ լրագրում կարդացի, որ փորը
պէտք է շատ տաք պահել, ուստի ես...

ԲԺԻՇԿ

Ի հարկէ, ի հարկէ, պէտք է փորը տաք պա-
հել. բայց բաւական է, եթէ միայն ֆլանելով կա-
պէք... Սակայն բոլորովին խօլերի նշան չեմ
նկատում ձեր դէմքի վրա:

ՂԱԶԱՐ (դիտելով իրան հայե-
լու մէջ)

Ճշմարիտ... (մօտենալով ըժշկին) Իսկ էս
ճակատիս կապոյտը:

ԲԺԻՇԿ (զննելով)

Կարելի է, դիպցրել էք մի բանի, կամ վայր
էք ընկել. վերջապէս այդ խօլերի նշան չէ:

ՂԱԶԱՐ

Պարոն բժիշկ, ես կասկածում եմ, ես վա-
խեցնում եմ, որ էս կապոյտը քանի գնայ, էնքան
մեծանայ. վերջը սաղ ջանս ծածկի ու տունս բանդի:

ՆԱԶԱՐ

Որդի, զուր ինչ ես վախում. մի բիշ առաջ
վեր չ'ընկար ու ճակատդ կապտացի՞ր:

ԲԺԻՇԿ

Ինչպէս է ձեր ախորժակը:

ՂԱԶԱՐ (առանձին)

Հալբաթ մի բան կայ, որ էսպէս հարցնում
է... (ըստ ձր) Փառք Աստծու, ախորժակս լաւ է:

ԲԺԻՇԿ

Խօ չէք լուծել:

ՂԱԶԱՐ

Փառք Աստծու, դեռ ոչ. բայց բիշ էր մնում,
որ լուծէի:

ԲԺԻՇԿ

Իսկ չէք փսխել:

ՂԱԶԱՐ (առանձին)

Չէ, մի բան կայ... (ըստ ձր) Փառք Աստծու,
դեռ ոչ. բայց բիշ էր մնում, որ փսխէի:

ԲԺԻՇԿ

Գիշերներն անհանգիստ խօ չէք լինում:

ՂԱԶԱՐ

Շատ անհանգիստ եմ լինում գիշերները:

չա՛տ. շուտ-շուտ զարթնում եմ, վեր եմ կենում, փորս զխտում, կարբուրիա եմ փչում, վերմակիս ու բարձիս տակ սկսում եմ ճրագով զննել, որ տեսնեմ սիրտս խօ չի՞ խառնել: Երբեմն հայելու մէջ մտիկ եմ անում, որ տեսնեմ՝ թէ խօ կո՞չ չեմ եկել, կամ խօ չե՞մ կապուել: Երբեմն էլ կապլի եմ խմում...

ԲԺԻՇԿ

Գուք զուր էք այգպէս անհանգիստ լինում ու կապլի խմում. գուք ինձանից էլ առողջ էք և խօլերի նշոյլ անգամ չը կայ ձեզանում:

ՂԱԶԱՐ

Խնդրեմ, պարոն բժիշկ, եթէ, Աստուած մի արասցէ, մի բան կայ, մի բ ծածկիլ, ուղիղն ասացէք: Գուցէ կարծում էք, որ ուղղակի ասելու լինէք, ես յանկարծ կը վախենամ: Բայց հաւատացնում եմ ձեզ, որ ես վախկոտ մարդ չեմ:

ԲԺԻՇԿ

Երևում է... Բայց ես ձեզ հաւատացնում եմ, որ գուք բոլորովին առողջ էք:

ՂԱԶԱՐ (դիտելով ձեռքը և սղմելով փորը)

Ճշմարիտ:

ԲԺԻՇԿ

Ձուր էք վախենում, պարոն:

ՂԱԶԱՐ

Պարոն բժիշկ, ի սէր Աստուծոյ, թէ մի բան կայ, ասացէք: Եթէ կամենաք, մի անգամից հահարիւր կաթիլ կապլի կը խմեմ. (ցոյց տալով սրակները) ահա տեսնում էք — այստեղ կան ամեն տեսակ կապլիներ՝ Բօտկինի, Վալերիանի, Հօֆմանի, Ինօզեմցեւի, Մեատնի: Եթէ հարկաւոր լինի, կարող եմ վաննա էլ նստել:

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, կամենաք, ջուր տաքացնեմ վաննի համար:

ԲԺԻՇԿ

Ես ձեզ խորհուրդ եմ տալիս, որ հեռացնէք այստեղից բոլոր կապլիներն ու վաննան, որովհետեւ սրանք բոլորն էլ աւելորդ են:

ՍՏԵՓԱՆ (ցոյց տալով մեծ սրակիչը)

Դժխտուր ջան, իսկ էս գուռնան:

ՂԱԶԱՐ

Ինչպէս թէ աւելորդ...

ԲԺԻՇԿ

Այո, բոլորովին աւելորդ են բոլորն էլ գուռս տարէք. սրանք միայն վախեցնող են, ուրիշ ոչինչ: Իսկ եթէ, Տէրն մի արասցէ, մի բան պատահի, ինձ իսկոյն կանչեցէք ու ես շուտով կը դամ, դեղերն էլ հետս. անհոգ կացէ՛ք ու մոռացէ՛ք խօլերը:

ՂԱԶԱՐ

Պարօն բժիշկ, ես էլ եմ ուզում ծոռանալ,
բայց որ չի՞ լինում:

ԲԺԻՇԿ

Կը լինի, կը լինի, դուք միայն հեռացրէք սե-
նեակից այս սրտիչները, վաննան ու դեղերը:

ՂԱԶԱՐ

Տեսնենք, բանը բան ցոյց կը տայ:

ՆԱԶԱՐՈՒ

Որդի, մատաղ կտրի, մատաղ . .

ԲԺԻՇԿ

Դուք միայն զգուշացէք խակ պտուղներ ու
դժւարամարս կերակուրներ գործ ածելուց:

ՂԱԶԱՐ

Օ՛, ես ամբողջ մի ամիս է, որ փահրիզ եմ
պահում:

ԲԺԻՇԿ

Մաքրութիւն պահպանեցէք ու շուտ-շուտ
լողացէք, սպիտակեղէնները շուտ-շուտ փոխեցէք:

ՍՏԵՓԱՆ (առանձին)

Երկուսն էլ մէկ խելքի են երևում հա՛

ԲԺԻՇԿ

Աշխատեցէք շուտ-շուտ փոխել բնարականի-
օդը, զգուշացէք բակը ջրելուց, սենեակների յա-
տակը լանարուց:

ՍՏԵՓԱՆ (առանձին)

Սրհնւի՛ քո բերանը, դճխաուր ջան:

ԲԺԻՇԿ

Կաթսաները բանացնելուց առաջ պէտք է
եռացող ջրում լանալ, նոյնպէս և ափսէները,
բաժակները, դանակները, պատառաքաղներն ու
դդալները:

ՍՏԵՓԱՆ (առանձին)

Լեզուդ պապանձւի...

ՂԱԶԱՐ

Լսում ես, Ստեփան:

ՍՏԵՓԱՆ

Հրամե՛լ ես, ազն, խո՛ւ խօ չեմ:

ԲԺԻՇԿ

Անձեռնոցիկները, սփռոցներն ու թէյի անօ-
թի սրբիչները պէտք է պահարանում պահել շո-
րացած և այնտեղից հանել միայն գործ ածելու
ժամանակ:

ՂԱԶԱՐ

Պարօն բժիշկ, այդ բոլորն անում ենք:

ԲԺԻՇԿ

Առհասարակ աշխատեցէք չը փոխել ձեր
կեանքի սօփորական եղանակը, եթէ նա կա-
նոնաւոր է եղել: Սակայն անհրաժեշտ է զգոյշ
լինել ճրակուց, խոյս տալ այն բաներից, որոնք
կարող են յոգնեցնել ու թուլացնել մարդուն:

Մանաւանդ պէտք է զգուշանաք արբեցողութիւնից:

ՂԱԶԱՐ

Օ՛, միամիտէ, պարոն բժիշկ, որ իսկի մի կաթիլ գինի կամ արաղ չեմ առել բերանս:

ԲԺԻՇԿ

Գինի կարող էք խմել, միայն կարմիրը, այն էլ այնպիսին, որ խօլերը երեւալուց առաջ է շիշերի մէջ ածւած: Կարող էք գործ ածել թէյի ու կօֆէի հետ օղի, կօնեակ:

ՍՏԵՓԱՆ

Աղա՛, ես որ ասում էի՛...

ԲԺԻՇԿ

Օգտակար են քիչ քանակութեամբ ուօմ, շամպանիա:

ՍՏԵՓԱՆ

Դօկտոր ջան, ինձ էլ է օգտակար, չէ՞:

ԲԺԻՇԿ (Ստեփանին)

Այո, բոլորին: Միայն պէտք է կերակուր պատրաստելու և սեղան ծածկելու ժամանակ ձեռքերդ լանաս սապոնով ու խողանակով:

ՍՏԵՓԱՆ

Ամեն օր լանում եմ բացախով, դօկտոր ջան:

ՂԱԶԱՐ

Այդ բոլորը կատարում ենք, պարոն բժիշկ, իսկ էդ անիծւած ճանճերը...

ԲԺԻՇԿ

Այո, ճանճերն էլ վտանգաւոր են. աշխատեցէք ամեն մի ուտելիք ու խմելիք ծածկւած պահել... սռհասարակ զգուշացէք ճանճերից:

ՂԱԶԱՐ

Չի՛ լինում, պարոն բժիշկ, չի՛ լինում. ինչքան քան քշում եմ, ինչքան հալածում եմ, ինչքան չարանում եմ, բայց էլի չեմ կարողանում նրանց օխտիցը դալ... Հանգիստ նստած ես ու, մէկ էլ տեսնես, տղզալով եկաւ ու թիփ դաղմեց, էն ժամանակ արի՛, էջը ցեխիցը հանիր:

ԲԺԻՇԿ

Դօկտոր Կօխը իր հետազօտութիւնների ժամանակ մի ճանճի օջ թէի ու փորի վրա խոշորացոյցով նկատել է երկու հատ միկրօբներ. ուստի խորհուրդ են տալիս զգուշանալ: Յտեսութիւն, Մի բան եղած ժամանակը, ինձ իսկոյն կանչեցէք: Յտեսութիւն...

(դուրս է գնում):

ՂԱԶԱՐ (սպառնալով առանձին)

Դօկտոր Կօխը... Մի՛թէ...

Երեւոյթ XVII

ՂԱԶԱՐ, ՆԱԶԼՈՒ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ

ՆԱԶԼՈՒ

Որդի, տես՞ր, որ ոչինչ չը կայ ու զուր էիր վախենում:

ՂԱԶԱՐ (ապշած)

Գօկտօր Կօխը... Երկու հատ միկրօբներ...

ՍՏԵՓԱՆ

Ազն, վաննան դուրս տանեմ:

ՂԱԶԱՐ (ապշած)

Մի ճանճի աջ թևի ու փորի վրա... Միթէ...

ՆԱԶՈՒ

Որդի, ի՞նչ խօսքերին չէիր հաւատում, տեսնո՞ւ
— էդ էլ քո բժիշկը:

ՂԱԶԱՐ (ապշած)

Գօկտօր Կօխը... խոշորացոյցով... Միթէ...
(սթախելով ու քարծր) Ստեփան, Ստեփան...

ՍՏԵՓԱՆ

Համէ՛, ազն, էստեղ եմ, էստեղ... Տնակեր,
էքքան կը բղաւեն, սիրտս ընկաւ փորս:

ՂԱԶԱՐ

Ստեփան, ես քեզ հրամայում եմ, ես քեզ
պատւիրում եմ, որ էս սահաթս բոլոր ճանճերին
դուրս բերես էստեղից: Եթէ մէկ հատ թողնես, իմ
արևը վկայ է, էնպէս օյին կը բերեմ գլխիդ,
որ շան գլուխ եկած չը լինի, հասկանում ես...

ՍՏԵՓԱՆ

Հասկանում եմ, հասկանում. որ շան գլուխը
եկած չը լինի:

ՂԱԶԱՐ

Էնպէս օյին կը բերեմ գլխիդ, որ հօրդ հարսա-
նիքը միտդ գայ: Մի հատ չը թողնես... մի
հատ... հասկանում ես... թէ չէ՛ աչքերդ կը հա-
նեմ: Սրանից յետոյ էստեղ կը կանգնես ու ճան-
ճերի վրա կը հսկես, որ մի հատ չը համարձակ-
ւի մտնել էստեղ: Քո գործը էդ կը լինի սրա-
նից յետոյ... շու՛տ, բոլորին դուրս քշիր... Մի
հատ չը թողնես .. (Բաց անով պահարանի դուռը)
Ես էլ մտնում եմ էստեղ մինչև քո դուրս քշելը.
մի հատ չը թողնես... (մտնելով պահարանը),
մի հատ... հասկանում ես, (կողպելով պահարա-
նի դուռը) մի հատ... մի հատ...

ՆԱԶՈՒ (առանձին)

Տէր Աստուծ, Գու ողորմե՛ս...

ՍՏԵՓԱՆ (առնելով մի շոր
սկսում է ճանճերին քշել)

Է՛ս էր պակաս, ճանճերի դարաւուլ էլ դա-
ռանք... ճանճի թուր էլ չունիմ, որ բոլորին մէկ-
մէկ կոտորեմ... քը շշ... քը շշ... քը շշ...

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

* Գահարան մտնելու փոխարէն՝ կարելի է փաթաթել մեծ
չարսուի մէջ ու մտնել սեղանի տակ:
Տ. հեղ.

Կովկասի Ոստանական շրջանի Հոգաբարձւի կարգա-
գրութեամբ
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Յարութիւն Թուականանի

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

ՌՈՒՍ-ՀԱՅԵՐԷՆ

ԲԱՌԱՐԱՆԸ

408 էր. մօտ 10,000 րառ

Գինն է 75 ԿՈՊ.

Ճանապարհածախսով 90 կոպ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին կամ հեղինակին՝
Тифлисъ, Чавчавадзевская № 25/а.

ԸՆԴՈՒՆԻՒՄ Է ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՅՈՒՂՆՐԱՐ“

Թատերական-գրական-գեղարեստական երկշարաթա-
թերթի

Տարեկան բաժնեգինն է 5 ռ.

Հասցէ՝ Тифлисъ, Редакция «Ушараръ»

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0335799

31958

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Յարութիւն Թումանյանի

1) ԱՐԻՈՒԹԵԱՆ ԹԵԻԵՐԸ (Թարգ.)	30 Կ.
2) ԱՄՈՒՐԻՆ (սակաւաթիւ)	20 »
3) ՀԱՆԱՔ ՈՒ ԴԱՆԱԿ (սակաւաթիւ)	30 »
4) ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (սակաւաթիւ)	50 »
5) ՄԵԼԻՔ-ԲԷՔԼԱՐ, պատմ. պօէմ (սակաւաթիւ)	10 »
6) ՄԵԼԻՔ. ԻՒՍՈՒՓ, պատմ. պօէմ	20 »
7) ՆՈՒԱԳՆԵՐ	30 »
8) ՄՈՒՍԱ, պատմ. պօէմ I նւագ	20 »
9) ՄՈՒՍԱ, » » II նւագ	20 »
10) ՀԱԶԱՐԱՆ-ԲԼԲՈՒԼ, ֆէէրիա 3 արարւածով	30 »
11) ԱՐՏԱՒԱԶԴ Բ. պատմ. ֆէէրիա 4 պատկերով	30 »
12) ՍՏՈՒԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ Հայոց աշխարհաբ. լեզ. 40 »	
13) ՌՈՒՍ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ	75 »
14) ԽՕԼԵՐ, վօլբլիւ, երկրորդ տպագրութիւն	20 »

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊ.

Դիմել Թիֆլիսի գրազատարներին կամ հեղինակին՝ Тифлисъ, Чавчавадзевская ул. домъ Маркарова № 25/а.